

Političko angažovanje kosovskih Srba: Da li postoje alternative bojkotu?

Savet za inkluzivno upravljanje (CIG) organizovao je još jedan okrugli sto za nekoliko predstavnika političkih partija kosovskih Albanaca i Srba. Skup je održan 6. decembra 2016 u Prištini.

Svrha razgovora je bila analiza bojkota učešća Srpske liste u radu Skupštine i Vlade Kosova, koliki je bio uticaj bojkota, kao i razmatranje potencijalno boljih alternativa ovom pristupu. Predstavnici Srba su se požalili da Vlada Kosova nije im dala potreban prostor da ispune svoje ciljeve, pre svega onaj vezan za osnivanje Asocijacije/Zajednice opština sa srpskom većinom, te je stoga bojkot ostao njihova poslednja opcija. Ostali učesnici su naveli da je Srpska lista u velikoj meri neefikasna pošto deluje pre kao političko sredstvo Beograda, nego kao prava i autentična politička opcija kosovskih Srba.

Susret je organizovan u saradnji sa i zahvaljujući podršci Saveznog ministarstva spoljnih poslova Švajcarske.

Poverenje je neophodno za održivu inkluziju kosovskih Srba u institucije i za njihovu saradnju sa albanskim kolegama, rekao je jedan od govornika, dodajući da poverenje slabi svakog dana. Srpski predstavnici treba da budu na pozicijama gde se donose odluke i oni treba da rade na sprovođenju svog koalicionog sporazuma sa LDK i DPK, koji obuhvata i formiranje Asocijacije/Zajednice. On je rekao da predstavnicima Srba nije dato dovoljno prostora da sprovedu svoje političke ciljeve, a da je Zakon o Trepči u potpunosti poremetio proces. Govornik je pomenuo i nedostatak slobode kretanja za kosovske Srbe, ukazujući na slučaj Mušutište, gde određenom broju kosovskih Srba nije bilo dozvoljeno da posete svoje domove. Još jedan govornik je rekao da je sloboda kretanja i dalje predstavlja problem u nekim delovima Kosova. „Srbi ne mogu da idu u Mušutište dok Albanci ne mogu da idu na sever.“

Albanski učesnici su se složili da su poverenje i odnosi između Srba i Albanaca i dalje krhki. „Odnosi mogu izgledati dobro na površini, ali čim se malo zagrebe, pronaćemo malo osnova za to.“ Govornik je rekao da Srbi treba da budu aktivni učesnici u političkom procesu i rešavanju realnih problema. Međuetnički odnosi su važni ne samo za integraciju, već i za ekonomski razvoj Kosova. On je predložio da kosovski političari ne bi trebalo da osnovu za svoj politički angažman zasnivaju na etničkim pitanjima, već na ekonomskim. „Etičkim pitanjima se jednostavno manipuliše, pošto, nažalost, još

uvek donose glasove, iako doduše sve manje i manje.“ „Svaki faktor koji uključen ima podjednaku odgovornost i za trenutnu situaciju i za njeno rešavanje“, istakao je jedan od učesnika.

Kosovski Srbi i njihova Srpska lista treba da budu most u odnosima Kosova i Srbije, umesto da ih dodatno udaljavaju, tvrdio je jedan od govornika. On je rekao da borba kroz bojkot nije uspešna i da samo šteti Srpskoj listi, koju na Kosovu vide samo kao produženu ruku Srbije. Drugi učesnik je rekao da Vladu Kosova možemo kriviti za štošta, ali da je srpski bojkot nije pravi odgovor. Problem je u tome što kosovski Srbi ne razumeju šta je njihova moć i ne znaju kako da ga koriste. „Oni imaju dosta moći u svojim rukama; oni mogu da blokiraju zakone u parlamentu.“ U interesu Srpske liste da izgradi svoj integritet i postane ozbiljna politička snaga, umesto da ostane samo alatka nekog drugog, rekao je učesnik.

Drugi učesnik je tvrdio da predstavnici kosovskih Srba žele „koristi bez preuzimanja odgovornosti.“ Opštine severa primaju sredstva iz budžeta Kosova, ali odbijaju da primenjuju kosovske zakone. To je razlog zbog kojeg Fond za sever još nije u upotrebi. Predstavnici Srba odbijaju kosovski pravni sistem za nabavke, i stoga 15 miliona evra leži neiskorišćeno. Oni su takođe odbili 13 miliona evra za kapitalne investicije od kosovske Vlade. Bez obzira na to, Priština je ipak zauzela praktičan pristup, i distribuirala većinu ovih sredstava. Priština nije protiv konsultacija i saradnje kosovskih Srba sa Beogradom, ali bi oni trebali da unapređuju i zastupaju kako sopstvene interese, tako i interese Kosova, zaključio je učesnik.

Postalo je moderno sve vreme optuživati Beograd za sve, naveo je jedan od učesnika. Međutim, na severu je postignut uspeh zahvaljujući Beogradu. On je objasnio da su ljudi na severu razočarani i dezorijentisani zbog izjava srpskih i kosovskih zvaničnika, kao i zbog događaja na terenu. „Kosovski zvaničnici govore da je vaš glavni grad je Priština, dok srpski zvaničnici govore da ste deo Srbije, ali bi trebali da se integrišete u Kosovo.“ Kako bi se desila stvarna integracija, kosovski Srbi treba da se osećaju dobrodošlo i da su deo Kosova. Postoje mnoge stvari koje kosovska Vlada može da uradi u kratkom roku: poštovanje Zakona o jezicima, poboljšanje kvaliteta prevoda zvaničnih dokumenata, i unapređenje slobode kretanja. Ona takođe može ponuditi više informacija o Briselskom dijalogu; ljudi na severu imaju veoma malo informacija o posledicama sporazuma za sever.

Materijal za razmišljanje

U tekstu ispod slede izjave, pitanja i ideje koje su spomenute na sastanku i koje su razmatrane kao potencijalne tačke o kojima bi trebalo razgovarati na budućim skupovima CIG-a.

- Kako od srpske zajednice napraviti most, umesto tačke razdvajanja između Beograda i Prištine?

- Kosovski Srbi treba da definišu i iskoriste svoj politički uticaj. Oni mogu biti mnogo efikasniji i snažniji nego što su to sada.
- Šta se dešava nakon bojkota? Bojkot je legitimno političko sredstvo, ali je potrebno analizirati da li donosi željene rezultate i da li postoje bolje alternative za rešavanje postojećih problema. Kosovske opozicione stranke su ranije takođe bojkotovale parlament, međutim, one su se sada vratili, nakon što su, kako mnogi kažu, shvatili da je njihovo učešće je efikasnije od bojkota. Neki su predlagali da Srpska lista može da odluči da bojkotuje određene sednice, ali ne celokupni rad Skupštine.
- Sloboda kretanja nije zadovoljavajuća ni na severu ni na jugu (kao primeri navedeni su Mušutište, Đakovica, kao i poseta premijera Kosova severu). Neki od učesnika su naveli da su razočarani zbog nedostatka snažnijih izjava od strane Albanaca u kojima bi osudili sprečavanje Srba da poseti svoje domove. Isto tako, mnogi su rekli da su izjave srpskih zvaničnika, posebno iz lokalnih institucija na severu, u vezi sa posetom premijera, nisu bili odgovarajuće.
- Da li je delovanje Beograda na Kosovu u potpunosti loše? Da li bi se napredak na severu desio bez Beograda? Neki učesnici su naveli da se proces integracije na severu desio, pre svega, zahvaljujući Beogradu. Neki su postavili pitanje ako kosovski Albanci kažu da delovanje Beograda nije dobro, zašto onda Priština pre svega govori sa Beogradom zaobilazeći kosovske Srbe? Sama Priština olakšava učešće Beograda u kosovskim poslovima.
- U Fondu za sever je prikupljeno preko 15 miliona evra, međutim ova sredstva se ne koriste iz političkih razloga. Trebalo bi pronaći način da se ova sredstva ulože na severu.
- Asocijacija/Zajednica predstavlja glavni deo koalicionog sporazuma, i kao takvog ga je potrebno implementirati strane sadašnje vlade. Bilo bi teško za kosovske Srbe da učestvuju u novim izborima bez Asocijacije/Zajednica.
- Srbi na severu su i dalje razočarani i dezorjentisani. Svi govore i odlučuju o njima, ali ih niko ne pita ni za šta.
- Trebalo bi posvetiti više vremena kako bi se u proces uključili oni koji i dalje ne veruju u ovaj pristup, i sprovesti više konsultacija nego što je to sada slučaj, čak i po cenu sporijeg donošenja odluka, kao što je Švajcarski model, koji se možda čini neefikasnim, ali je održiv.
- Normalizacija odnosa između Srba i Albanaca na Kosovu i između Beograda i Prištine su dva odvojena procesa. Potreban je dijalog unutar Kosova oko normalizacije odnosa između dve zajednice na Kosovu.
- Ton kojim između sebe komuniciraju Srbi i Albanci bi trebao da bude profesionalniji.
- Veliki napredak je učinjen, ali je proces još daleko od poželjnog cilja, koji je puna normalizacija, i Srbi i Albanci ne bi trebali da potroše još 17 godina kako bi dostigli ovaj cilj.

Pokušali smo da budemo tačni i balansirani u sumiranju diskusija, i molimo za razumevanje one učesnike čije primedbe nisu bile u potpunosti odslikane u ovom kratkom izveštaju. Debate su se vodile pod Chatham House pravilom.

Učesnici

Besim Beqaj, poslanik u Skupštini Kosova, Demokratska partija Kosova
Illir Deda, poslanik u Skupštini Kosova
Aida Derguti, poslanica u Skupštini Kosova, Pokret Samoopredeljenje
Sadri Ferati, poslanik u Skupštini Kosova, Demokratski savez Kosova
Dalibor Jevtić, ministar za zajednice i povratak Kosova
Donika Kadaj-Bujupi, poslanica u Skupštini Kosova, Pokret Samoopredeljenje
Ljubiša Mijačić, analitičar, Zubin Potok
Miodrag Milićević, izvršni direktor, NVO Aktiv, Severna Mitrovica
Nenad Radosavljević, direktor, RTV Mir, Leposavić
Nenad Rašić, poslanik u Skupštini Kosova, Lista Srpska
Elmi Recica, poslanik u Skupštini Kosova, Demokratska partija Kosova
Ylli Valla, načelnik, Odeljenje za evropsku integraciju i koordinaciju politika,
Ministarstvo za lokalnu samoupravu Kosova
Shpetim Gashi, potpredsednik, Savet za inkluzivno upravljanje
Alex Roinishvili Grigorev, predsednik, Savet za inkluzivno upravljanje
Arber Kuci, predstavnik na Kosovu, Savet za inkluzivno upravljanje
Jean-Hubert Lebet, ambasador Švajcarske na Kosovu
Saskia Salzmann, regionalni savetnik za ljudsku bezbednost, Savezno ministarstvo spoljnih poslova Švajcarske